

ZASADA JAWNOŚCI SĄDOWEGO POSTĘPOWANIA EGZEKUCYJNEGO W DOBIE INFORMATYZACJI

Marcin Uliasz

MONOGRAFIE

Wolters Kluwer

ZASADA JAWNOŚCI SĄDOWEGO POSTĘPOWANIA EGZEKUCYJNEGO W DOBIE INFORMATYZACJI

Marcin Uliasz

MONOGRAFIE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 20 listopada 2018 r.

Recenzent

Dr hab. Monika Michalska-Marciniak, prof. nadzw. UŁ

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne

Agnieszka Witczak

Łamanie

Wolters Kluwer Polska

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2019

ISBN 978-83-8124-926-3

ISSN 1897-4392

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
Wstęp	13
Rozdział I	
Zasada jawności postępowania – rys historyczny i prawnoporównawczy	19
1. Jawność postępowania cywilnego w ujęciu historycznym	19
2. Zasada jawności postępowania cywilnego w niektórych krajach.....	34
3. Zasada jawności w postępowaniu karnym	46
4. Jawność postępowania przed sądami administracyjnymi	59
Rozdział II	
Prawo do sądu a zasada jawności postępowania	63
Rozdział III	
Zasady postępowania cywilnego	83
1. Zasada prawa – ujęcie teoretyczne	83
2. Geneza i ewolucja teorii zasad procesowych	99
3. Zagadnienia terminologiczne	105
4. Zasada postępowania cywilnego – problem definicji	113
5. System zasad postępowania cywilnego	132
6. Rola zasad postępowania cywilnego	155

Rozdział IV

Zasada jawności postępowania cywilnego	163
1. Jawność postępowania cywilnego jako wartość	163
2. Natura prawna zasady jawności postępowania cywilnego....	174
3. Zasada jawności postępowania cywilnego – nazwa, istota, zakres i skutki naruszenia	185
4. Zasada jawności a inne zasady naczelne postępowania cywilnego	196

Rozdział V

Zasada jawności w systemie zasad sądowego postępowania egzekucyjnego.....	203
1. Sądowe postępowanie egzekucyjne i egzekucja	203
2. Zasady sądowego postępowania egzekucyjnego.....	216
3. Zasada jawności sądowego postępowania egzekucyjnego – poglądy doktryny	223

Rozdział VI

Prawo do asystencji w postępowaniu egzekucyjnym	229
1. Posiedzenia niejawne	229
2. Posiedzenia jawne.....	239
3. Gwarancje dostępności i otwartości posiedzenia jawnego	261
4. Ograniczenia jawności rozprawy i innych posiedzeń jawnych.....	280
5. Obecność podczas czynności komornika sądowego.....	292
6. Protokoły w postępowaniu egzekucyjnym.....	319

Rozdział VII

Prawo do informacji w postępowaniu egzekucyjnym.....	325
1. Uwagi ogólne.....	325
2. Uzasadnienia, zawiadomienia i wezwania.....	329
3. Obwieszczenia.....	351
4. Informowanie o egzekucji za pośrednictwem rejestrów publicznych	363
5. Prawo do żądania informacji o postępowaniu egzekucyjnym	383

Rozdział VIII

Prawo dostępu do akt sprawy egzekucyjnej.....	393
--	------------

Rozdział IX

Skutki naruszenia gwarancji zasady jawności postępowania....	419
---	------------

Rozdział X

Informatyzacja postępowania cywilnego – uwagi ogólne	437
---	------------

1. Pojęcie informatyzacji postępowania cywilnego..... 437
2. Informatyzacja postępowania egzekucyjnego – korzyści i zagrożenia..... 456
3. Dwa aspekty informatyzacji postępowania egzekucyjnego 465
4. Normy informatyczne w prawie cywilnym procesowym 470
5. Instytucje informatycznego prawa procesowego..... 488

Rozdział XI

Oddziaływanie informatyzacji na gwarancje zasady jawności – uwagi ogólne	501
---	------------

Rozdział XII

Informatyzacja a prawo do asystencji w czynnościach organów.....	505
---	------------

1. Posiedzenie „na odległość” 505
2. Licytacja elektroniczna 514
3. Protokoły elektroniczne..... 524
4. Protokół elektroniczny z czynności komornika 537
5. Samodzielne nagrywanie przebiegu czynności 546

Rozdział XIII

Prawo do informacji o postępowaniu egzekucyjnym w dobie informatyzacji	555
---	------------

1. Uzasadnienie wygłoszone 555
2. Informatyzacja a bezpośrednio udostępnianie informacji o postępowaniu egzekucyjnym 564
3. Pośrednie informowanie o postępowaniu egzekucyjnym w dobie informatyzacji 583

Rozdział XIV	
Dostęp do akt elektronicznych.....	599
Rozdział XV	
Skutki naruszenia „informatycznych” gwarancji	
zasady jawności	619
Zakończenie	625
Bibliografia.....	641

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- d.k.p.c. – rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 29.11.1930 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 1932 r. poz. 934 ze zm.)
- EKPC – Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r. (Dz.U. z 1993 r. poz. 284 ze zm.)
- GVG – Gerichtsverfassungsgesetz (niemiecka ustawa o postępowaniu przed sądami)
- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. poz. 483 ze zm.)
- k.p.c. – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 1360 ze zm.)
- k.p.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 1987 ze zm.)
- p.p.s.a. – ustawa z 30.08.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2018 r. poz. 1302 ze zm.)
- pr. pras. – ustawa z 26.01.1984 r. – Prawo prasowe (Dz.U. z 2018 r. poz. 1914)
- p.u.s.p. – ustawa z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 23 ze zm.)

- RODO – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.Urz. UE L 119, s. 1)
- rozporządzenie eIDAS – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z 23.07.2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 1999/93/WE (Dz.Urz. UE L 257, s. 73)
- r.u.s.p. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 23.12.2015 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. poz. 2316 ze zm.)
- u.d.i.p. – ustawa z 6.09.2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2018 r. poz. 1330 ze zm.)
- u.k.k. – ustawa z 28.02.2018 r. o kosztach komorniczych (Dz.U. poz. 770)
- u.k.s. – ustawa z 22.03.2018 r. o komornikach sądowych (Dz.U. poz. 771 ze zm.)
- u.k.s.c. – ustawa z 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 300 ze zm.)
- u.k.s.e. – ustawa z 29.08.1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. z 2018 r. poz. 1309 ze zm.)
- u.k.w.h. – ustawa z 6.07.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U. z 2018 r. poz. 1916)
- ZPO – niemiecki Kodeks postępowania cywilnego (Zivilprozessordnung) z 18.08.1896 r. (RGL. S. 195)

Czasopisma i wydawnictwa promulgacyjne

- AUMCS – Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska
- AUWr – Acta Universitatis Wratislaviensis
- EPS – Europejski Przegląd Sądowy
- GSP – Gdańskie Studia Prawnicze
- KPP – Kwartalnik Prawa Prywatnego
- KPPubl – Kwartalnik Prawa Publicznego
- MoP – Monitor Prawniczy

NP	-	Nowe Prawo
NPC	-	Nowy Proces Cywilny
ONSAIWSA	-	Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i Wojewódzkich Sądów Administracyjnych
OSNC	-	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNCP	-	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNKW	-	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Woj-skowa
OSNP	-	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubez-pieczzeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSP	-	Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPika	-	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażo-wych
OTK	-	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	-	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, seria A
PES	-	Problemy Egzekucji Sądowej
PiP	-	Państwo i Prawo
PME	-	Prawo Mediów Elektronicznych
PPA	-	Przegląd Prawa i Administracji
PPC	-	Polski Proces Cywilny
PPEgz	-	Przegląd Prawa Egzekucyjnego
PPH	-	Przegląd Prawa Handlowego
PPK	-	Problemy Prawa Karnego
Prok. i Pr.	-	Prokuratura i Prawo
PS	-	Przegląd Sądowy
RPEiS	-	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
SC	-	Studia Cywilistyczne
SIL	-	Studia Iuridica Lublinensia
SPE	-	Studia Prawno-Ekonomiczne
WPP	-	Wojskowy Przegląd Prawniczy
ZNUJ	-	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego

Inne

NSA	-	Naczelnny Sąd Administracyjny
SN	-	Sąd Najwyższy
TK	-	Trybunał Konstytucyjny
WSA	-	Wojewódzki Sąd Administracyjny

WSTĘP

Jawność postępowania sądowego należy do niekwestionowanych wartości. Stanowi ona gwarancję rzetelnego postępowania, która jest niezbędnym komponentem każdego demokratycznego państwa prawnego. Znajduje też podstawy normatywne w przepisach prawa międzynarodowego, konstytucyjnego oraz w regulacjach procesowych dotyczących postępowania cywilnego, karnego, administracyjnego i sądownoadministracyjnego.

Tradycyjnie zasada jawności postępowania cywilnego jest postrzegana jako gwarancja udziału stron i uczestników postępowania w czynnościach podejmowanych przez organ procesowy. Ten wewnętrzny aspekt zasady jawności obejmuje prawo stron i uczestników do udziału w czynnościach podejmowanych przez organy procesowe, prawo do informacji o czynnościach organów i innych stron (uczestników) podejmowanych w tym postępowaniu oraz dostęp do akt. Od tych przejawów jawności odróżnia się gwarancje tzw. jawności zewnętrznej, czyli publiczny charakter czynności podejmowanych w ramach postępowania cywilnego. O ile jawność wewnętrzna w zasadzie nie podlega ograniczeniom, o tyle gwarancje jawności zewnętrznej są znacznie skromniejsze, gdyż odnoszą się one w istocie do udziału publiczności w posiedzeniach sądowych. Różnice w zakresie struktury i dynamiki poszczególnych rodzajów postępowania cywilnego powodują także zróżnicowanie zakresu jawności zewnętrznej. Najpoważniejsze różnice występują w tym względzie pomiędzy postępowaniem rozpoznawczym a postępowaniem egzekucyjnym. W tym ostatnim postępowaniu gwarancje udziału publiczności w czynnościach procesowych są bowiem ograniczone.

Od wielu lat trwa transformacja technologiczna w zakresie wymiany informacji pomiędzy podmiotami biorącymi udział w postępowaniu cywilnym. W coraz większym stopniu są w tym celu wykorzystywane nowe technologie. Wdrażane systemy teleinformatyczne oraz środki komunikacji elektronicznej powodują daleko idące zmiany w zakresie komunikowania się tych podmiotów. Zjawiska te bezpośrednio oddziałują na wzmiankowane wyżej gwarancje zapewniające stronom (uczestnikom) i osobom trzecim udział w postępowaniu cywilnym. Pojawia się zatem pytanie o stopień i kierunki tego oddziaływania, a w rezultacie – o to, czy w wyniku przemian technologicznych zasada jawności postępowania cywilnego doznaje jedynie modyfikacji, czy też zachodzi potrzeba zdefiniowania jej na nowo w taki sposób, aby uwzględnić aktualny stan rozwoju technologicznego. Zagadnienie to jest aktualne z tego względu, że rozwój technologiczny nie stanowi zamkniętego etapu. W dobie społeczeństwa informacyjnego stale wzrasta zapotrzebowanie na dostęp do rzetelnej informacji dotyczącej postępowań cywilnych. Silne są też oczekiwania, aby dostęp ten był możliwie prosty, szybki i tani.

Celem niniejszego opracowania jest ocena wpływu informatyzacji na zasadę jawności postępowania egzekucyjnego. Ograniczenie analizy do tego rodzaju postępowania jest uzasadnione faktem, że to właśnie w ramach egzekucji sądowej są aktualnie w najszerszym stopniu wykorzystywane nowoczesne technologie. Warto jednak zaznaczyć, że postępowanie egzekucyjne w niektórych sprawach jest ukształtowane niemal identycznie, jak postępowanie rozpoznawcze (np. sprawy o egzekucję niektórych świadczeń niepieniężnych). Regulacje dotyczące jawności postępowania rozpoznawczego są często stosowane wprost w takich sprawach egzekucyjnych, co oznacza, że niektóre przejawy jawności postępowania egzekucyjnego są też adekwatne w odniesieniu do postępowania rozpoznawczego.

Wielość unormowań stanowiących podstawy normatywne zasady jawności postępowania cywilnego wywołuje rozbieżności dotyczące natury prawnej tej zasady. W nauce postępowania cywilnego od wielu lat występują różnice zdań dotyczące tego, czy zasada jawności ma charakter konstytucyjnej zasady wymiaru sprawiedliwości, czy też jest ona

naczelną zasadą postępowania cywilnego. Po przemianach dokonanych na przełomie lat 80. i 90. XX w. zintensyfikowano badania naukowe nad zjawiskiem konstytucjonalizacji postępowania cywilnego. Asumptem do podjęcia tych wysiłków były prace nad nową ustawą zasadniczą zwieńczone uchwaleniem Konstytucji RP z 1997 r. oraz coraz bogatszy dorobek orzecznicy Trybunału Konstytucyjnego. Proces integracji europejskiej oraz stale rozszerzający się zakres unormowań procesowych zawartych w prawie Unii Europejskiej i innych aktach prawa międzynarodowego zrodziły kolejny nurt w obszarze badań naukowych dotyczących postępowania cywilnego, określanym mianem europeizacji tego postępowania. Fundamentalną rolę w tym zakresie odgrywa orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Pomimo unormowań konwencyjnych, unijnych i konstytucyjnych dotyczących jawności postępowań sądowych, nie udało się doprowadzić do ujednoczenia poglądów dotyczących charakteru zasady jawności. W pierwszej kolejności należy zatem rozważyć problem, czy zasada jawności ma charakter konstytucyjnej zasady wymiaru sprawiedliwości, czy zasady naczelnej postępowania cywilnego. Zasada jawności postępowania cywilnego jest wiązana z jawnością działalności organów publicznych, transparentnością ich funkcjonowania oraz jawnością (dostępnością) informacji publicznych. Konieczna jest zatem analiza, czy zakres desygnatów zasady jawności postępowania cywilnego wykazuje powiązania z tymi wartościami, czy też zasada ta może być postrzegana jako dyrektywa o charakterze ściśle procesowym i autonomicznym. W razie przyjęcia, że zasada ta ma charakter procesowy, należy podjąć próbę określenia kryteriów pozwalających na wyodrębnienie przejawów (gwarancji) tej zasady spośród przejawów innych zasad służących realizacji wartości, jaką jest jawność życia publicznego albo jawność informacji publicznej.

Dla tego celu niezbędne jest ustalenie treści (istoty) zasady jawności i jej przejawów w postępowaniu cywilnym. Wnioski płynące z tej analizy mają bowiem kluczowe znaczenie dla określenia istoty tej zasady na gruncie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym. Zasada jawności, podobnie jak inne zasady postępowania cywilnego, jest elementem systemu postępowania cywilnego, w którym poszczególne komponenty są wzajemnie ze sobą powiązane. Ustalenie tych powiązań ukazuje rolę tej

zasady oraz służy delimitacji zakresu jej desygnatów, dzięki czemu jest możliwe określenie jej zakresu przedmiotowego. Powyższe zagadnienia stanowią punkt wyjścia do określenia zakresu podmiotowego i przedmiotowego zasady jawności w sądowym postępowaniu egzekucyjnym.

Ujęcie zasady jawności postępowania egzekucyjnego w świetle „tradycyjnych” unormowań procesowych jest prezentowane w kolejnych rozdziałach. W tym zakresie należy skoncentrować się na trzech zagadnieniach. Po pierwsze, należy omówić relację pomiędzy zakresem zasady jawności w całym postępowaniu cywilnym a zakresem tej zasady w postępowaniu egzekucyjnym. Z uwagi na zróżnicowanie między tymi rodzajami postępowań pojawia się bowiem wątpliwość, czy tytułowe postępowanie nie zostało ukształtowane w oparciu o założenia przeciwnie wobec zasady jawności. Zachodzi też konieczność omówienia tych instytucji postępowania egzekucyjnego, które stanowią przejawy zasady jawności tego postępowania. Chodzi tu o regulacje gwarantujące udział w czynnościach postępowania egzekucyjnego, zapewniające prawo do informacji o tych czynnościach oraz gwarantujące dostęp do akt spraw egzekucyjnych. Dotyczy to zarówno podmiotów biorących udział w postępowaniu, czyli uczestników tego postępowania, jak też osób trzecich. Ukazanie tych gwarancji pozwala na określenie zakresu zasady jawności tego postępowania. Niniejsze opracowanie odnosi się do postępowania egzekucyjnego w szerokim znaczeniu, a zatem obejmuje zarówno postępowanie klauzulowe, właściwe postępowanie egzekucyjne, jak też tzw. postępowanie podziałowe.

Kolejne rozdziały dotyczą informatyzacji postępowania. Omówiono w nich zjawisko wdrażania nowoczesnych technologii w postępowaniu cywilnym oraz korzyści związane z informatyzacją. Uwzględniono również zagrożenia oraz wadliwości stosowanego modelu normatywnego informatyzacji postępowania. Szczegółowej analizy wymagają przede wszystkim nowe rozwiązania pozwalające na przeprowadzenie czynności postępowania egzekucyjnego przy wykorzystaniu urządzeń i środków informatycznych, ze szczególnym uwzględnieniem udziału stron i innych osób w tych czynnościach. Dotyczy to zwłaszcza możliwości przeprowadzenia posiedzenia „na odległość”, wysłuchania za pośrednictwem systemu teleinformatycznego oraz licytacji elektronicznej.

Omawiane są też nowoczesne formy komunikowania o czynnościach podejmowanych w postępowaniach egzekucyjnych (doręczenia elektroniczne, obwieszczenia elektroniczne, elektroniczne postępowanie wieczystoksięgowe zmierzające do ujawnienia faktu wszczęcia i zakończenia postępowania egzekucyjnego) oraz kwestia udostępniania akt prowadzonych w postaci elektronicznej.

Konkluzje wynikające z powyższych analiz są przedstawione w zakończeniu. Z uwagi na to, że proces informatyzacji egzekucji nie jest jeszcze zakończony, w zakończeniu są też prezentowane postulaty legislacyjne, których celem jest wyeliminowanie mankamentów niektórych regulacji „informatycznych” stanowiących gwarancje zasady jawności.

tem zaliczyć do kategorii dokumentów pomocniczych (subsydiarnych), których rolą jest umożliwienie albo ułatwienie zapoznania się z treścią zapisu dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego⁶⁶. Transkrypcja ułatwia stronom i innym uczestnikom postępowania oraz innym osobom uprawnionym do dostępu do akt zapoznanie się z zapisem dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia. Stanowi ona zatem jedynie dodatkowy (pomocniczy) instrument gwarantujący jawność postępowania. Jej zasadnicza rola ujawnia się w przypadku udostępnienia zapisu z posiedzenia sądu osobie, która nie może zapoznać się z zapisem elektronicznym. Brak takiej możliwości może wynikać z różnych przyczyn (np. wykluczenie cyfrowe, przejściowy brak możliwości odtworzenia, stan psychofizyczny strony). Subsydiarny charakter transkrypcji rodzi jednak problemy. Wiązą się one z brakiem możliwości posługiwania się transkrypcją przez sąd dla celów związanych z orzekaniem oraz niepewnością co do zgodności transkrypcji z zapisem dźwięku⁶⁷.

4. Protokół elektroniczny z czynności komornika

Przepisy procesowe nie przewidują wprost sporządzania protokołu elektronicznego z czynności komornika. Należy zatem rozważyć, czy przepisy o procesie dotyczące tego protokołu mogą znaleźć zastosowanie do utrwalania czynności komornika. Omówienia wymagają także te regulacje, które przewidują utrwalanie przebiegu czynności komornika za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk.

[w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, red. T. Ereciński, t. 1, s. 881–882; por. też: wyrok SN z 13.11.2003 r., I CK 229/02, BSN 2004/4, s. 9). Załącznik do protokołu pełni rolę pomocniczą i stanowi integralną część protokołu. Może on jedynie odnosić się do tych wniosków i oświadczeń, które zostały ustnie zgłoszone ustnie podczas posiedzenia i służy zazwyczaj ich uzupełnieniu albo sprostowaniu (por. J. Bodio [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, red. A. Jakubecki, t. 1, s. 292).

⁶⁶ Identyczną rolę w postępowaniu cywilnym odgrywa pochodzący od tłumacza przekład dokumentu sporządzonego w języku obcym (por. art. 256 k.p.c.) albo sporządzony przez stronę stenogram zapisu dźwięku składanego przez stronę w postępowaniu dowodowym.

⁶⁷ A. Łazarska, *Procesowo-kontrolna funkcja e-protokołu...*, s. 309–310.

Przepis art. 809 k.p.c. nie określa formy protokołu sporządzonego przez komornika. Jedynie z art. 809 pkt 6 i 7 k.p.c. wynika, że protokół musi być podpisany przez osoby obecne i przez komornika, co pośrednio wskazuje na wymóg sporządzenia protokołu w postaci papierowej. Mając jednak na uwadze to, że protokół elektroniczny zawiera dwa elementy, czyli zapis elektroniczny i protokół pisemny skrócony, należy przyjąć, że wymóg podpisania protokołu może być zrealizowany przez podpisanie pisemnego protokołu skróconego. Nie zachodzą zatem przeszkody prawne do odpowiedniego stosowania przepisów o protokole elektronicznym z posiedzenia sądowego w toku procesu do protokołowania czynności przez komornika⁶⁸. Przemawiają za tym zarówno argumenty natury systemowej (art. 13 § 2 k.p.c.)⁶⁹, jak też argumenty natury funkcjonalnej. Stosowanie tej metody protokołowania pozwala na osiągnięcie takich samych korzyści, jak to ma miejsce w odniesieniu do utrwalania przebiegu posiedzenia.

Odpowiednie stosowanie przepisów o procesie dopuszcza możliwość pewnych modyfikacji, a nawet odstępstw od ich treści, ale nie mogą być one zbyt daleko idące. Protokół elektroniczny z czynności komornika nie może zatem odbiegać od wymogów wynikających z przepisów Kodeksu postępowania cywilnego oraz z przepisów rozporządzenia z 2.03.2015 r. w sprawie zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego w postępowaniu cywilnym. Przyjęcie odmiennego poglądu prowadziłyby do zbyt dużej dowolności w zakresie stosowanych przez komorników metod jego sporządzania, wykorzystywanych urządzeń i środków technicznych, a także treści i formatu zapisów.

---

⁶⁸ J. Studzińska, *Elektroniczne czynności komornika. Postępowanie egzekucyjne prowadzone na podstawie nakazu zapłaty wydanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym* [w:] *Media elektroniczne. Współczesne problemy prawne*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, J. Gołaczyński, D. Szostek, Warszawa 2016, s. 105; M. Uliasz, *Informatyzacja postępowania egzekucyjnego* [w:] *Informatyzacja postępowania cywilnego. Teoria...*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, J. Gołaczyński, D. Szostek, s. 153–154. Na problem ten zwraca też uwagę K. Wisłocki, *Informatyzacja postępowania egzekucyjnego...*, s. 198.

⁶⁹ K. Flaga-Gieruszyńska [w:] K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, *Kodeks postępowania cywilnego...*, red. A. Zieliński, s. 1442.

Stosunkowo często protokoły są sporządzane przez komorników z czynności dokonywanych poza kancelarią komorniczą. Z rozporządzenia z 2.03.2015 r. wynika, że zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku może być sporządzony przy pomocy przenośnego urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk. Takie urządzenia mogą być zatem wykorzystywane przez komorników podczas czynności dokonywanych poza kancelarią komorniczą. Komornik nie jest jednak zwolniony z obowiązku zaopatrzenia takiego zapisu w adnotacje czy metadane. Nie może też odstąpić od sporządzenia pisemnego protokołu, choćby w postaci skróconej, który musi odpowiadać wymaganiom przewidzianym w art. 809 k.p.c. Konieczność spełnienia tych wymogów powoduje, że sporządzenie protokołu elektronicznego z tzw. czynności terenowych komornika jest utrudnione i mało efektywne⁷⁰. Tych mankamentów pozbawione byłoby sporządzenie protokołu w kancelarii komornika (np. z ukończenia opisu i oszacowania nieruchomości albo licytacji ustnej). W praktyce jednak nie jest wykorzystywana ta metoda protokołowania tych czynności, a kancelarie komornicze nie są wyposażone w infrastrukturę pozwalającą na sporządzenie takiego protokołu⁷¹.

---

⁷⁰ M. Uliasz, *Informatyzacja postępowania egzekucyjnego* [w:] *Informatyzacja postępowania cywilnego. Teoria...*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, J. Gołaczyński, D. Szostek, s. 153–154.

⁷¹ Warto przytoczyć w tym miejscu wypowiedź D. Szostka (*Wpływ rozporządzenia eIDAS na sądowe postępowanie egzekucyjne* [w:] *Egzekucja sądowa w świetle przepisów z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego*, red. A. Marciniak, LEX 2016), który opowiada się za dopuszczalnością sporządzenia protokołu przez komornika w postaci multimedialnej, przy pełnym wykonaniu przesłanek art. 809 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem komornik stwierdza każdą czynność egzekucyjną protokołem, który powinien zawierać: oznaczenie miejsca i czasu czynności (można tego dokonać elektronicznie, łącznie z danymi GPS), imiona i nazwiska stron oraz innych osób uczestniczących w czynności (można nie tylko podać te dane, ale także zdigitalizować dowody tożsamości, a nawet nagrać czy też zrobić zdjęcia tym osobom), sprawozdanie z przebiegu czynności (może zostać ono nagrane, np. zajęcie), wnioski i oświadczenia obecnych, wzmiankę o odczytaniu protokołu (także może to być nagranie), podpisy obecnych lub wzmiankę o przyczynie braku podpisu (obecnie istnieją długopisy elektroniczne lub jest możliwość podpisywania dokumentu podpisem własnoręcznym na tablecie), podpis komornika (w ujęciu art. 25 rozporządzenia eIDAS skutki podpisu wypełni złożenie kwalifikowanego podpisu elektronicznego, w znaczeniu art. 3 pkt 12). Dariusz Szostek podkreśla przy tym, że w podobny sposób należy interpretować wiele innych przepisów procesowych.

Z protokołem elektronicznym nie można utożsamiać zapisów dźwięku albo obrazu i dźwięku, które były niekiedy sporządzane przez komorników w celu dodatkowego utrwalenia przebiegu czynności. Takie zapisy mają tylko znaczenie pomocnicze. Ułatwiają one zapoznanie się z przebiegiem czynności i wypowiedziami poszczególnych osób obecnych podczas czynności, co może być przydatne np. podczas późniejszej kontroli prawidłowości czynności komornika realizowanej przez sąd. Niekiedy spełniają nawet rolę prewencyjną, w tym znaczeniu, że są sporządzane przez komornika w związku z obawami zgłoszenia ewentualnych zarzutów co do prawidłowości czynności. Odgrywają one jednak wyłącznie rolę pomocniczą (podobnie jak np. dokumentacja fotograficzna) i ich sporządzenie nie zwalnia z obowiązku sporządzenia protokołu zgodnie z art. 809 k.p.c. Pomocniczy charakter miał również protokół elektroniczny z przebiegu licytacji nieruchomości sporządzany w przeszłości za pomocą urzędzeń, w które jest wyposażona sala rozpraw. Nie był to protokół sporządzony przez komornika, ale przez sędziego albo referendarza nadzorującego licytację, gdyż licytacja nie jest posiedzeniem jawnym sądu.

Przepisy ustawy o komornikach sądowych wprowadzają z dniem 1.01.2019 r. nową regulację dotyczącą utrwalania przebiegu czynności komornika – art. 809¹ k.p.c. Nie określają one zapisu z przebiegu tych czynności nazwą „protokół”, co oznacza, że zapis ten nie jest protokołem, pomimo że niewątpliwie służy tym samym celom, co protokół z czynności komornika. Rejestracji podlega obraz i dźwięk z przebiegu czynności. Sporządzenie zapisu samego dźwięku nie spełnia zatem wymagań przewidzianych w poniższych przepisach.

Przepis art. 809¹ § 1 i 2 k.p.c. określa czynności, których przebieg jest utrwalany za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk. Można wyróżnić dwie grupy tych czynności. Pierwsza grupa to czynności podlegające obligatoryjnemu rejestrowaniu. Są to czynności egzekucyjne dokonywane przez komornika poza kancelarią, które wymieniono w art. 809¹ § 1 k.p.c. Należą do nich: czynności podejmowane z udziałem dłużnika zmierzające do ustalenia jego stanu majątkowego, zajęcie ruchomości, wykonanie postanowienia o oddaniu ruchomości pod dozór innej osobie niż dłużnik, licytacja ruchomości, z wyłączeniem

licytacji elektronicznej, licytacja nieruchomości, chyba że jej przebieg jest utrwalany w sposób określony w art. 972 § 2 k.p.c., oględziny nieruchomości, wprowadzenie w zarząd nieruchomości w trybie art. 933 k.p.c., opróżnienie pomieszczeń z osób lub rzeczy, wydanie ruchomości i nieruchomości, wprowadzenie w posiadanie, przymusowe otwarcie pomieszczenia oraz przeszukanie mieszkania lub pomieszczenia gospodarczego dłużnika. Katalog ten wskazuje na to, że obligatoryjne rejestrowanie przebiegu czynności odnosi się przede wszystkim do czynności poszukiwawczych oraz czynności manualnych związanych bezpośrednio ze stosowaniem przymusu.

Z art. 809¹ § 1 pkt 5 k.p.c. wynika, że do czynności podlegających obligatoryjnej rejestracji należy „licytacja nieruchomości, chyba że jej przebieg jest utrwalany w sposób określony w art. 972 § 2 k.p.c.” Ten ostatni przepis wskazuje, że przebieg licytacji sąd utrwała również za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk. Przebieg licytacji nieruchomości podlega zatem obligatoryjnemu utrwalaniu przez sąd. Między tymi regulacjami zachodzi logiczna sprzeczność, która rodzi pytanie, jaki jest zakres zastosowania przepisu art. 809¹ § 1 pkt 5 k.p.c.? Wydaje się, że chodzi tu wyłącznie o sytuacje, w których z przyczyn technicznych sąd nie może sporządzić zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu licytacji. Przyjęte rozwiązanie budzi też wątpliwość o charakterze systemowym, gdyż przeprowadzenie licytacji nieruchomości należy do zadań komornika i to komornik powinien być odpowiedzialny za utrwalenie jej przebiegu. Tymczasem zadanie to nałożono na sąd, który nie tylko nie prowadzi licytacji, ale nawet jej nie nadzoruje. Nadzór nad licytacją należy bowiem do sędziego albo referendarza sądowego⁷².

---

⁷² Na marginesie należy zwrócić uwagę na to, że w treści art. 972 § 2 k.p.c. użyto wyrazu „również”, który też nie jest jasny. Można przypuszczać, że utrwalenie przebiegu licytacji jest czynnością realizowaną „obok” nadzoru nad przebiegiem licytacji. Taki cel projektodawców jest jednak wątpliwy, gdyż inne organy realizują nadzór, a inny organ (sąd) utrwała przebieg licytacji. Nie można też wykluczyć, że chodziło o rozstrzygnięcie występujących z praktyce rozbieżności dotyczących potrzeby albo braku potrzeby sporządzania protokołu pisemnego z przebiegu licytacji, które sygnalizowano wyżej.

Druga grupa obejmuje te czynności, które podlegają utrwalaniu za pomocą urzędnika rejestrującego obraz i dźwięk fakultatywnie, czyli na wniosek strony. Zgodnie z art. 809¹ § 2 k.p.c. komornik utrwala przebieg czynności w trybie określonym w § 1 również wówczas, gdy wniosek taki złoży co najmniej jedna ze stron postępowania⁷³. Należy przyjąć, że wniosek o utrwalenie przebiegu czynności może być w trakcie czynności skutecznie cofnięty przez tę stronę, która go złożyła.

Zakres zastosowania przepisu art. 809¹ § 2 k.p.c. nie jest ograniczony tylko do czynności dokonywanych poza kancelarią. Każda strona może zatem skutecznie złożyć wniosek o sporządzenie zapisu audiowizualnego z przebiegu czynności dokonywanej przez komornika w kancelarii, nawet jeżeli czynność ta odbywa się bez udziału stron i innych uczestników postępowania (np. zajęcie wierzytelności albo sporządzenie wezwania). Wydaje się, że tak szeroki zakres zastosowania tego przepisu nie znajduje uzasadnienia, a z uprawnienia tego niektóre strony mogą korzystać w celu utrudniania przebiegu postępowania. Sporządzenie zapisu obrazu i dźwięku z przebiegu czynności dokonywanej przez komornika poza kancelarią znajduje uzasadnienie, gdyż podczas tych czynności obecne są zazwyczaj strony, inni uczestnicy postępowania, świadkowie albo osoby trzecie, a czynności te są zazwyczaj związane ze stosowaniem przymusu przez komornika. Rodzi się jednak wątpliwość, czy wykonanie przez komornika postanowienia o oddaniu zajętej ruchomości pod dozór innej osobie niż dłużnik jest na tyle istotną czynnością, aby jej przebieg był utrwalany obligatoryjnie przez komornika, gdyż samo wykonanie tego postanowienia zazwyczaj nie stwarza istotnych problemów, a dla oceny zasadności powierzenia dozoru innej osobie niż dłużnik zasadniczą rolę odgrywają zwykle fakty związane z przebiegiem samego zajęcia lub ustalone w trakcie tej czynności.

---

⁷³ W przepisie tym pojawił się błąd, gdyż przebieg czynności nie może być „utrwalany w trybie określonym w § 1”. Tryb utrwalania czynności wskazany w § 1 to tryb działania z urzędu, a w § 2 unormowano zupełnie inny tryb (utrwalanie na wniosek). Chodzi tu raczej o „sposób” utrwalania czynności, czyli sporządzenie zapisu obrazu i dźwięku przy pomocy urzędnika rejestrującego.

Marcin Uliasz – doktor nauk prawnych; sędzia Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie; autor i współautor kilkudziesięciu publikacji z dziedziny postępowania cywilnego, w tym monografii *Postępowanie w sprawach o zabezpieczenie spadku, spis inwentarza i wykaz inwentarza*, a także komentarzy do: ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Kodeksu postępowania cywilnego oraz spraw w postępowaniu zabezpieczającym i egzekucyjnym; ceniony wykładowca prowadzący szkolenia z zakresu postępowania egzekucyjnego dla sędziów i komorników sądowych.

Książka stanowi pierwsze kompleksowe opracowanie dotyczące zasad sądowego postępowania egzekucyjnego, ze szczególnym uwzględnieniem zasady jawności.

Zostały w niej wszechstronnie zaprezentowane poglądy na temat gwarancji jawności w postępowaniu egzekucyjnym, wzięto też pod uwagę ostatnie zmiany związane z informatyzacją tego postępowania.

Autor przedstawia zagadnienia odnoszące się do modernizacji egzekucji sądowej i jej wpływu na system postępowania cywilnego. Czytelnicy odnajdą tu również postulaty *de lege ferenda* dotyczące dalszej informatyzacji postępowania.

Publikacja jest przeznaczona dla komorników sądowych, asesorów i aplikantów komorniczych, sędziów i referendarzy sądowych, adwokatów, radców prawnych i innych osób będących pełnomocnikami w sprawach egzekucyjnych. Będzie przydatna także teoretykom tej dziedziny prawa.

9 788381 249263 W01P01

ISSN 1897-4392
ISBN 978-83-8124-926-3

9 788381 249263

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 159 ZŁ (W TYM 5% VAT)